

Met dank aan onze partners voor hun steun!

EEN TERUGBLIK OP 100 JAAR BRAILLELIGA

EEN TERUGBLIK OP 100 JAAR BRAILLELIGA

1920 • 2020

INHOUD

Voorwoord.....	2
De blindenverenigingen in België.....	4
1920: de geboorte van de Brailleliga	6
Het interbellum: een bloeiperiode	14
1940-1944: de moeilijke oorlogsjaren	24
1945-1970: een niet-aflatende groei	30
De jaren 70: de crisis is in het land!	42
De jaren 80 en 90: innovatie en renovatie	46
2001-2020: technologische vooruitgang en vergrijzing.....	56
Voornaamste bronnen	72

Honderd jaar geleden koesterden twee blinde vrouwen, Élisabeth Michiels en Lambertine Bonjean, eenzelfde ambitie: hulp bieden aan alle blinde personen in België. Uit die ambitie is de Brailleliga gegroeid.

Sinds haar ontstaan is de organisatie haar activiteiten almaar verder blijven uitbreiden. Vandaag kunnen meer dan 15.500 blinde en slechtziende personen rekenen op hulp om op school, op het werk, in hun vrije tijd en in het dagelijkse leven op eigen benen te staan.

De activiteiten van de Brailleliga kaderen volledig binnen de krijtlijnen van inclusie, uitgetekend door het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap. Dit verdrag werd in 2009 door ons land geratificeerd. Een inclusieve samenleving past zich aan alle burgers aan. Ook personen met een handicap moeten er alle kansen krijgen om ten volle aan het sociale leven deel te nemen.

Dankzij nieuwe technologische ontwikkelingen zijn er vandaag meer middelen dan ooit om de zelfstandigheid van personen met een visuele handicap te vergroten. In het licht daarvan blijft een gespecialiseerde en ervaren organisatie als de Brailleliga relevant. Ze staat garant voor een geslaagde begeleiding van blinde en slechtziende personen op weg naar inclusie. Dit onder andere door hen hulp te bieden bij de aankoop en het gebruik van nieuwe hulpmiddelen die hen (opnieuw) zelfstandigheid kunnen schenken.

De verwezenlijkingen van de Brailleliga stemmen ons trots en dankbaar. Zonder medewerkers, vrijwilligers, schenkers, sponsors en subsidiërende overheden zouden die niet mogelijk zijn geweest. Van harte bedankt! De Brailleliga blaast vandaag honderd kaarsjes uit, maar rekent ook voor de komende honderd jaar op enthousiasme, gulheid en engagement om de droom van Élisabeth en Lambertine verder te zetten.

Michel BERLO
Voorzitter van de Brailleliga

DE BLINDENVERENIGINGEN IN BELGIË

Net als in de rest van Europa doken in België pas aan het einde van de 19e eeuw de eerste verenigingen voor blinde personen op. De verenigingen streefden vooral naar ondersteuning voor en bescherming van blinde personen en hun sociale re-integratie. Velen onder hen leefden in armoede of leidden een bedelaarsbestaan. De Fédération nationale des aveugles belges werd opgericht in 1886 en moest als mutualistische vereniging een pensioen- en verzekeringskas opzetten voor zieke of gewonde blinden. In Antwerpen werd in 1891¹ de Maatschappij tot onderstand der blinden opgericht. Die organisatie moest werkplaatsen in de grootstad openen. Blinde personen konden er terecht voor een opleiding en werk in sectoren die destijds gewoonlijk aan hen werden toevertrouwd: stoelen herstellen en matten, manden vlechten, aanmaakhout kappen enz. In 1903 werd in Brussel de Union nationale des aveugles travailleurs opgericht om werk te bieden aan personen met een visuele handicap. Daarvoor opende de Union verscheidene werkplaatsen in de hoofdstad en in centrumsteden. De werkplaats in Brussel kreeg de naam Maison des aveugles² en zou later samensmelten met de Brailleliga ... maar laat ons nog niet op de zaken vooruitlopen.

In de nasleep van de Eerste Wereldoorlog doken de eerste grote organisaties voor blinde en slechtziende personen op, gesterkt door een golf van sympathie voor het lot van soldaten die hun gezichtsvermogen verloren hadden aan het IJzerfront. Zo richtten twee verpleegsters en verzetsstrijdsters in 1919 eerst La Lumière op in Luik, dat blinde burgers en militairen in de provincie opvang en werk bood. In maart 1920 zag de Brailleliga vervolgens het levenslicht in Brussel, in 1922 gevolgd door het Œuvre nationale des aveugles. Het jaar daarop werd in Brugge Licht en Liefde opgericht. In 1929 kwam Vrienden der Blinden tot stand, gegroeid uit een filantropische beweging die in 1885 opgericht werd door Léonard Simonon, aanvankelijk om het Institut pour aveugles in Ghlin, bij Bergen, te steunen. In die periode verschenen nog heel wat andere specifiekere of meer lokaal gerichte verenigingen op het toneel.

1. Het Maison des aveugles zou vanaf 1942 tot de Brailleliga behoren als een van haar eerste lokale afdelingen.
2. Niet te verwarren met het woonzorgcentrum voor personen met een visuele handicap dat in 1949 eveneens de naam Maison des aveugles kreeg. Het werd in 1829 opgericht door de Société royale de philanthropie en lag in de Zuidlaan, tegenover de Hallepoort, op een boogscheut van de huidige hoofdzetel van de Brailleliga.

1920 : DE GEBOORTE VAN DE BRAILLELIGA

Twee blinde vrouwen stonden aan de wieg van de Brailleliga: Élis Michiels en Lambertine Bonjean. Élis was masseuse in het ziekenhuis van Elsene. Lambertine werd blind toen ze acht was en gaf les aan het Institut pour aveugles van Ghlin (bij Bergen). Ze waren beiden lid van de Société théosophique van Brussel en woonden stevast de bijeenkomsten van de beweging bij. Een van de hoekstenen van de spirituele beweging was filantropie. Élis Michiels zat verveeld met het gebrek aan boeken in braille en werd gevraagd hierover een lezing te houden.

Haar ideeën vielen in goede aarde. Dit sterkte haar om samen met Lambertine Bonjean een klein comité op te richten om teksten in braille om te zetten en een bibliotheek voor blinde personen samen te stellen. Het comité nam zijn intrek in de Loksumstraat 45, pal in het centrum van het oude Brussel, op een boogscheut van de Grote Markt. Het kocht brailleschrijfmachines aan, en steeds meer vrijwilligers leerden braille. Zo vatten zij in erg bescheiden omstandigheden het lange en minutieuze transcriptieproces aan.

De bibliotheek in het Egmontpaleis. Rechts vooraan zit Élis Michiels, de eerste voorzitter van de Brailleliga.

Twee leden van het comité, Eugénie Van den Houten en Suzanne Pletinckx, trokken naar Parijs om er het Institut nationale des jeunes aveugles te bezoeken. Dat was de eerste gespecialiseerde school voor blinde personen, in 1784 opgericht door Valentin Haüy. Het was ook de school waar Louis Braille eerst les volgde en later zelf les zou geven, en de geboorteplaats van zijn inmiddels universele alfabet. De afgevaardigden trokken eveneens naar de hoofdzetel van de Association Valentin Haüy, in 1889 opgericht ter verdediging van de rechten van personen met een visuele handicap in het culturele en sociale leven. De Franse vereniging bezat een uitgebreid archief over blindheid, naast een van de allereerste braillebibliotheken.

Naar het voorbeeld van de Parijse instellingen, groeide de bescheiden Brusselse braillebibliotheek gestaag. Het initiatief kende al snel succes en wist almaar meer vrijwilligers aan te trekken. In februari 1920³ schakelde het comité een versnelling hoger en richtte het de Ligue Braille nationale pour le bien des aveugles op. Élisabeth Michiels werd voorzitter van de nieuwe organisatie. Eugénie Van den Houten nam de functie van secretaris op. Luitenant en bekend oorlogsinvalide Armand Neels werd schatbewaarder van de organisatie. Hij raakte drie dagen vóór de wapenstilstand van 1918 gewond bij een bominslag⁴. Overeenkomstig de wet van 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk (vzw's), nam de Brailleliga op 5 september 1922 de vorm aan van een vzw. Haar statuten verschenen op 22 september 1922 in het Belgisch Staatsblad. De vereniging ruilde haar vestiging in de Loksumstraat in voor ruimere lokalen in het Egmontpaleis op de Kleine Zavel. In 1926 verhuisde de Brailleliga opnieuw, dit keer naar de Brusselse gemeente Sint-Gillis. De organisatie huurde er een huis in de Munthofstraat, vlak bij de Hallepoort. Later zou de Brailleliga zich definitief vestigen op een steenworp daarvan: Engelandstraat 57, in een gebouw dat in 1929 werd aangekocht.

3. Cécile DOUARD, Historique de la Ligue Braille, Brussel, 1932, blz. 10.

4. Hij zou schatbewaarder blijven tot zijn dood in 1971 (zie Honderdste verjaardag 14-18: een veteraan onder de oprichters van de Brailleliga: Armand Neels (1890-1971) in De Witte Stok, nr. 4, 2014, blz. 51-53).

In de statuten van 1922 werden de activiteiten van de Brailleliga uitgebreid. Naast de aanleg van een braillebibliotheek stelde de organisatie zich voortaan ook tot doel om personen getroffen door blindheid in alle omstandigheden en met alle middelen voorhanden te helpen. Met een pluralistische aanpak voor ogen wilde de Brailleliga zich inzetten om te beantwoorden aan de behoeften van alle blinde en slechtziende personen ongeacht hun sociale achtergrond, taal, politieke overtuiging of levensbeschouwing. De activiteiten werden bijvoorbeeld aangevuld met steun voor de oorlogsblinden. Er werden lagere tarieven voor het openbaar vervoer of zelfs gratis vervoer voor begeleiders van blinde personen geëist.

Verschillende beroepen in het atelier:

(1) Stoelenmatten

(2) Houthakken

Op aansturen van Élixa Michiels werd de nadruk gelegd op tewerkstelling als weg naar integratie. De Brailleliga zette haar schouders onder de promotie van beroepsopleidingen en de inschakeling in het professionele leven. Vroeger bleef de beroepskeuze voor blinde werknemers vrij beperkt: stoelenmatten, aanmaakhout hakken, piano's stemmen, muziekles geven, organist, masseur enz.

- (1) Overzichtsfoto van het atelier stoelenmatten
- (2) Verpakken van zaden voor vogels
- (3) Vlechtwerk

In 1921 maakte nog een andere blinde vrouw haar opwachting bij de Brailleliga. Ook zij zou er een bepalende rol spelen. Cécile Douard⁵ was als kunstschilder op weg naar de top, tot in 1899 het noodlot toesloeg. Op 33-jarige leeftijd verloor ze haar gezichtsvermogen na een ongeval. Ze legde zich daarna toe op muziek, beeldhouwkunst en schrijven. In 1902 maakte ze kennis met Lambertine Bonjean op het Congrès international pour l'amélioration du sort des aveugles, dat toen plaatsvond in Brussel. In 1922 werd ze lid van de raad van bestuur van de Brailleliga en zorgde ze voor structuur in de activiteiten van de liga. In 1926 werd ze de nieuwe voorzitter van de organisatie. Ze zou die functie bekleden tot in 1937. Haar inzet en vele connecties in culturele en intellectuele kringen gaven de jonge organisatie een stevig duwtje in de rug. Vrouwen – en dan vooral blinde vrouwen – speelden met andere woorden een cruciale rol in de eerste levensjaren van de Brailleliga. In 1922 telde de raad van bestuur zeven vrouwen, op een totaal van tien bestuursleden. En het was eveneens een vrouw, Marcelle Renson, die de opdracht kreeg de statuten van de vzw op te stellen. Als doctor in de rechten en gewezen studente aan het Institut Gatti de Gamond, waar ook Cécile Douard schoolliep, was zij een van de sleutelfiguren van de Belgische feministische beweging⁶. Ze was een van de eerste advocates die mocht pleiten aan de Brusselse balie, nadat ze bijgedragen had tot het opstellen van de wet van 7 april 1922 die het beroep openstelde voor vrouwen. Bij de Brailleliga stond ze samen met haar moeder, Victorine Renson-Van Goeten aan het hoofd van de bibliotheek.

Weefatelier

-
5. Lees haar beklijvende biografie, geschreven door Jeanne VERCHEVAL: Cécile Douard, un regard retrouvé, La Louvière-Brussel, 2014.
 6. Éliane GUBIN, Dictionnaire des femmes belges, XIXe et XXe siècles, Brussel, 2006, blz. 479-480; Suzanne van ROKEGHEM, Jeanne VERCHEVAL-VERVOORT en Jacqueline AUBENAS, Des femmes dans l'histoire en Belgique, depuis 1830, Brussel, 2006, blz. 116.

HET INTERBELLUM: EEN BLOEIPERIODE

Onder het voorzitterschap van Cécile Douard kende de vereniging een opmerkelijke ontwikkeling. Het bescheiden comité dat in 1920 werd samengesteld om de bibliotheek aan te leggen, groeide in amper tien jaar tijd uit tot een heuse nationale instelling. De organisatie bood een brede waaier aan sociale en culturele diensten aan, beschikte over een werkplaats, een bibliotheek met bijna 4.000 werken, vergaderzalen en een concertzaal. De diensten werden gratis aangeboden aan personen met een visuele handicap en voornamelijk gefinancierd met giften en, vanaf 1923, geldinzamelingen.

Cécile Douard, een portret getekend door haar vriendin Germaine Rimbaut in 1923

Bestemming: Engelandstraat

Al in 1926 stond de Brailleliga op het punt om de krachten te bundelen met het Maison des aveugles, dat in 1903⁷ werd opgericht en gevestigd was in de Ruisbroekstraat in Brussel. Die plannen werden echter tijdelijk opgeborgen, aangezien de ruimten in de Munthofstraat helemaal niet geschikt waren voor de inrichting van een werkplaats. De verhuis naar de Engelandstraat bracht daar verandering in en maakte in 1929 in één klap ook een fusie mogelijk. De vereniging kreeg toen de naam Braille-Liga, Blindenhuis⁸ (vastgelegd in de statuten die in het Belgisch Staatsblad verschenen). De werkplaats moest blinde en slechtziende werknemers werk en een degelijk loon bieden. Het ging vooral om ambachten: stoelenmatten, aanmaakhout hakken (de vraag naar aanmaakhout was destijds erg groot, aangezien men voornamelijk verwarmde met steenkool- of houtkachels), piano's stemmen en herstellen, breien, manden vlechten, en later ook boekbinden en folders vouwen. De activiteiten in het atelier werden beheerd door een 'commerciële dienst', die instond voor de aanwerving, de organisatie van het werk, de klantenwerving en de productverkoop.

7. Gezien de fusie van beide instellingen zou deze datum als referentie gebruikt worden om de vijftigste verjaardag van de Brailleliga te vieren in 1953, in 1983 gevolgd door de 80e verjaardag!

8. Met het oog op de leesbaarheid gebruiken we de verkorte benaming 'Brailleliga', die destijds ook vaak werd gebruikt in publicaties van de vereniging.

De Witte Stok als ondersteunings- en marketingmiddel. Exemplaren van het tijdschrift en te koop aangeboden gadgets (potloden in de vorm van een witte stok, speelkaarten, onderzetters, handdoeken gemaakt in het atelier enz.)

De Brailleliga was in volle opmars toen in 1929 de economische crisis losbarstte. Een crisisperiode blijkt wel vaker een voedingsbodem voor nieuwe ideeën. In 1933, toen de liga een gebrek aan financiële middelen had, riepen enkele enthousiaste en vindingrijke weldoeners La Canne Blanche in het leven als middel om de Brailleliga te steunen. La Canne Blanche wierf duizenden leden en organiseerde verscheidene evenementen. De opbrengst daarvan ging naar de Brailleliga. Het tijdschrift bracht daarnaast verslag uit over de activiteiten van de liga en behandelde vragen over blindheid en slechtziendheid. La Canne Blanche ging in 1941 op in de Brailleliga. Het tijdschrift bleek destijds echter niet de enige vernieuwing.

In 1931 schonk de Amerikaanse liefdadigheidsinstelling American Braille Press for War and Civilian Blind een complete uitrusting voor de productie en druk van brailleteksten, in het Frans én het Nederlands. De schenking was de aanleiding voor de oprichting van de Nationale Blindendrukkerij van België, een onafhankelijke vzw gesteund door de liga en ondergebracht in haar gebouw. Met de financiële steun van de Brailleliga kon de nieuwe vzw meer dan een halve eeuw lang talloze schoolboeken drukken voor blinde jongeren, in beide landstalen, naast muziekpartituren en het tijdschrift Eendracht (in het Frans verschenen als Union).

NATIONALE DRUKKERIJ VAN DE BELGISCHE BLINDEN

- (1) Samenstellen
- (2) Verbeteren van drukproeven
- (3) Drukken
- (4) Binden

**Het comité van de bibliotheek begin jaren dertig.
In het midden, Cécile Douard, voorzitter van de Brailleliga
met aan haar rechterzijde Gérard Borré die in 1940 de vierde
voorzitter van de vereniging wordt.**

De Sociale dienst

In 1936 onderging België enkele verregaande wijzigingen op sociaal vlak. Ook de Brailleliga besloot dat jaar een Sociale dienst te vormen. Het concept van die dienst was niet nieuw, maar werd toen voor het eerst in een professioneel kader gegoten. De opleiding tot maatschappelijk assistent werd bij koninklijk besluit van 15 oktober 1920 vastgelegd. Tussen 1920 en 1922 openden acht wettelijk erkende scholen hun deuren in Brussel, Antwerpen en Heverlee (Leuven). Elk van die scholen was verbonden met een van de zuilen in de Belgische samenleving – katholiek, liberaal of socialistisch – met uitzondering van de neutrale rijksschool École centrale de service social. Voor de opstart van de Sociale dienst van de Brailleliga werd een maatschappelijk assistente aangeworven die afstudeerde aan die École centrale. De nieuwe dienst, operationeel sinds 1937, kreeg uiteenlopende taken toebedeeld. Personen met een visuele handicap opsporen en bijstaan, de revalidatiemogelijkheden bestuderen, hiaten in de familiale zorg verhelpen en de nodige stappen ondernemen met het oog op sociale voordelen.

In 1936 creëerde de liga ook een documentatie- en communicatiedienst met een tweeledige missie. In eerste instantie moest de dienst documentatie verzamelen over alles wat verband hield met de visuele handicap en het leven van blinde en slechtziende personen. Zo hoopte de liga hun belangen beter te kunnen verdedigen bij overheden. De dienst moest ook optreden als communicatiedienst avant la lettre. De taken van de dienst waren de bekendheid van en de appreciatie voor het liefdadigheidswerk vergroten en reclame maken voor de uiteenlopende evenementen en initiatieven met het oog op fondsenwerving, zoals feesten, bals, concerten, sportbijeenkomsten, verkopen, tombola's enz.

(1) Een maatschappelijk assistente eind jaren dertig

(2) De Sociale dienst in 1947

De bibliotheek groeide verder. Ze werd in 1929 erkend als gespecialiseerde bibliotheek en kwam zo in aanmerking voor overheidssteun. In 1936 werd haar dienstenaanbod aangevuld met gratis cursussen per correspondentie, in samenwerking met Auxilia, een organisatie voor permanente vorming, opgericht in 1935. De lessen waren bestemd voor zieke personen of mensen met een handicap. Zo konden zij talen leren, maar ook algemene vakken volgen, waaronder filosofie en rechten. De lessen werden toegankelijk gemaakt voor blinde personen met de hulp van de kopiïsten van de Brailleliga. Zij zetten de getypte of gedrukte tekst voor ziende lezers om in braille. Het huiswerk van de leerlingen werd op zijn beurt terug naar zwart-op-witte tekst omgezet. In 1937 telde de bibliotheek meer dan 5.800 werken in het brailleschrift en registreerde ze meer dan 2.800 ontleningen. Sinds 1938 waren ook opnames van literaire werken op platen beschikbaar voor ontlening. De bibliotheek nam daarnaast een centrale plaats in bij recreatieve en culturele activiteiten voor de leden. Zo kwam een talrijk publiek op donderdag bij de Brailleliga samen voor een gezellige bijeenkomst met een kopje koffie of thee, een concert, een lezing of een creatieve activiteit (manden vlechten, aardewerk enz.).

1940-1944 : DE MOEILIJKE OORLOGSJAREN

Met de invasie van België op 10 mei 1940 en de chaos die erop volgde, brak voor de Brailleliga een pijnlijke periode aan. De raad van bestuur nam snel maatregelen om de continuïteit van de dienstverlening te garanderen en de werkplaats opnieuw te openen. Tegen juni waren alle blinde werknemers in de werkplaats opnieuw aan het werk. De Brailleliga slaagde er bovendien in om tijdens de hele Duitse bezetting hun lonen te betalen⁹. De vereniging moest het echter met aanzienlijk minder middelen stellen, terwijl de behoeften toenamen als gevolg van materiële problemen door de omstandigheden.

9. In 1944 - een bijzonder moeilijk jaar op economisch vlak - stelde de werkplaats 63 arbeiders tewerk.

Decentralisatie

In tegenspoed werd pas echt duidelijk hoe dynamisch de vereniging was. Om lokaal een betere dienstverlening aan te bieden, werden regionale afdelingen opgezet, eerst in Gent in 1942, en in 1943 gevolgd door Charleroi en Antwerpen. In Gent en Antwerpen groeiden de nieuwe afdelingen uit lokale verenigingen waarvan de activiteiten zich beperkten tot de organisatie van werkplaatsen voor blinde werknemers¹⁰. In lijn met die geografische uitbreiding verscheen La Canne Blanche vanaf 1942 ook in het Nederlands, met als titel De Witte Stok. De lokale afdelingen beschikten elk over een maatschappelijk assistent met als taak de blinde personen in de streek in kaart te brengen en te bezoeken. Plaatsen waar geen lokale afdeling was, kregen bezoek van reizende maatschappelijk assistenten. Het initiatief bleek al snel zijn vruchten af te werpen. Volgens De Witte Stok had de maatschappelijk assistent van Gent alleen al 162 blinde personen bezocht in zeven maanden tijd. En dat terwijl voorheen een lokale organisatie er in bijna vijftien jaar tijd amper een zestigtal bijeen wist te brengen.

10. Gérard BORRÉ, Een Gentsche afdeeling van de Braille-Liga, Blindenhuis, De Witte Stok, nr. 6, 15 juli 1942, blz. 1.

Strijden tegen ellende

Naast gespecialiseerde dienstverlening bieden voor personen met een visuele handicap moest de Sociale dienst heel wat behoeften inlossen als gevolg van de oorlog. Nood brak wet, en de Brailleliga besloot om geld en basisbenodigdheden (voedsel, steenkool, geneesmiddelen enz.) uit te delen om tegemoet te komen aan materiële behoeften. Daarmee ging de liga een stap verder dan haar oorspronkelijke doelstelling, tot ongenoegen van het ministerie van Voedselvoorziening. De organisatie had immers niet het statuut als verdeler van voedingsmiddelen! De liga wist dit obstakel te omzeilen via de zwarte markt, maar vooral dankzij de gulheid van haar schenkers.

Generositeit als antwoord op de ellende

Naast de specifieke hulp op maat van haar leden moesten de maatschappelijk assistenten dus de aanvragen voor materiële hulp van duizenden personen opnemen en verwerken. In 1943 alleen al meldden zich meer dan 6.000 'aanvragers' bij de permanenties in Brussel, Gent, Charleroi en Antwerpen.

Dat aantal steeg in 1944 tot 9.560 aanvragen als gevolg van de bijzonder strenge winter en het offensief van de geallieerden. Tijdens de bezetting werd De Witte Stok een maandblad. Zo kon met regelmaat op de situatie en specifieke behoeften van blinde personen gewezen worden in 'De Ellende Bode', om financiële of materiële schenkingen te bekomen. Daarbij werd ook de lijst met schenkers gepubliceerd, om zo de blijvende gulheid van het publiek te vragen, dat destijds heel wat andere bekommernissen had.

De nood prikkelt de verbeelding! Vóór de oorlog organiseerde de Brailleliga jaarlijks een gala-avond in Brussel. Het evenement kon steevast op een groot succes rekenen en bracht een stevige duit in het zakje. Tijdens de bezetting bleek zo'n evenement echter onmogelijk. Dat nam niet weg dat de liga in december 1941 een uitnodiging verstuurde voor een Bal-Fantôme als 17e gala van La Canne Blanche. Het ging om een fictief feest, een voorwendsel om een gelijkaardig bedrag aan giften bijeen te sprokkelen, in lijn met wat sympathisanten voor zo'n gelegenheid zouden hebben neergeteld¹¹.

Bij de bevrijding maakte de voorzitter van de Brailleliga, Gérard Borré, de balans op van die pijnlijke jaren. Niet zonder enig triomfalisme benadrukte hij dat de Brailleliga gesterkt werd door de beproeving en bekendheid had verworven in het hele land. Daardoor wezen gemeentebesturen en liefdadigheidsinstellingen hulpbehoevende blinde personen voortaan de weg naar de liga.¹²

11. La Canne Blanche, nr. 36, 1 december 1941, blz. 1.

12. [Gérard BORRÉ], « Message du président », art. cit., p. 1.

Wekelijks gezellig samenzijn tijdens 'le Goûter du jeudi' in 1940

1945-1970 : EEN NIET-AFLATENDE GROEI

Meteen na de oorlog bleven materiële moeilijkheden aanslepen, en ook 'De Ellende Bode' bleef een vaste rubriek in De Witte Stok, zij het onder de nieuwe naam 'Giften van de weldoeners'. In het voorwoord riep de directeur van de Brailleliga, Maurice de la Ruwière, de staat op om blinde en slechtziende personen financieel te ondersteunen. Hij sprak dan in het bijzonder over de meest kansarme personen die het economisch bijzonder moeilijk hadden door de sterke prijsstijgingen. Hij benadrukte dat de staat privé-initiatieven moest blijven aanmoedigen en overheidssubsidies moest blijven garanderen voor nodige liefdadigheidsinstellingen opdat deze zich zouden kunnen bekommeren om de morele en sociale behoeften, zonder zich zorgen te moeten maken over materiële noden. Een vrome wens, zelfs in het licht van de sociale zekerheid die toen in het leven werd geroepen en die van België een verzorgingsstaat zou maken.

De Brailleliga werd opgedeeld in vier afdelingen: de Sociale dienst, die parallel aan de sociale wetgeving almaar meer bevoegdheden kreeg. De Dienst van bijstand door arbeid, die instond voor de herinschakeling van blinde werknemers bij bedrijven of in de werkplaats van de Brailleliga. De Bibliotheek als centrale spil in de culturele en vrijetijdsactiviteiten en tot slot De Witte Stok, als ondersteunende en communicatiedienst. In 1948 nam de Brailleliga na een statuutwijziging de naam 'Brailleliga – Nationaal werk voor het blindenwelzijn' aan. De beroemde blinde uitvinder bleef dus het boegbeeld van de instelling, die op haar beurt de ambitie bleef koesteren om almaar meer activiteiten uit te rollen in het hele land. In 1948 werd ook de eerste 'Week van de blinde'¹³ georganiseerd, een grootschalige, jaarlijkse campagne die de verenigingen voor blinde personen onder de aandacht moest brengen bij het grote publiek, in de pers, op de radio, in de bioscoop (en later ook op de televisie), op bijeenkomsten enz. De Brailleliga zette bovendien de decentralisering van haar activiteiten verder, met naast Antwerpen, Gent en Charleroi nu ook comités in Namen, Dinant, Ciney, Étalle, Doornik, Ath-Lessines en Menen. In de meeste gemeenten van de Brusselse agglomeratie werden lokale afdelingen opgezet.

13. De Week van de blinde, in de jaren vijftig zelfs een 'Veertiendaagse van de blinde' - heet tegenwoordig de Week van de Brailleliga en duurt in de praktijk langer dan een week.

Koninklijke bescherming: de koninginnen bezoeken de Brailleliga.

(1) 1953: Koningin Elisabeth met de voorzitter Gérard Borré
(2) Koningin Fabiola in de drukkerij met aan haar rechterzijde Pierre Van Nieuwenborgh, diensthoofd van de Dienst cultuur. Tussen hen zien we Roger Beernaert, zijn opvolger en op de achtergrond staat voorzitter Achille Dyckmans

Koninklijke bescherming en middelen allerhande

Sinds de jaren 1920 verleende koningin Elisabeth geregeld haar bescherming aan evenementen georganiseerd door de Brailleliga ten gunste van blinde en slechtziende personen. Denk maar aan concerten of gala-avonden. In 1953 zette de koningin het nationale karakter van het liefdadigheidswerk in de verf door haar permanente hoge bescherming te verlenen. Voor die gelegenheid werd ze warm onthaald op de hoofdzetel van de Brailleliga. De hoge bescherming werd in 1966 voortgezet door koningin Fabiola. In 2015 nam koningin Mathilde die taak van haar over. Het gaat om een schitterende aanmoediging om de inspanningen voor personen met een visuele handicap in het hele land verder te zetten¹⁴.

14. Brief van Édouard de Streel, secretaris van de koningin, aan Emmanuel Baruh, directeur van de Brailleliga, Paleis van Brussel, 29 september 1952, in DE ARCHIEVEN VAN HET KONINKLIJK PALEIS, secretariaat van koningin Elisabeth, dos. L 5. Zie Koningin Mathilde eert de Brailleliga, in De Witte Stok, nr. 2, 2015, blz. 29-30

2010:
Prinses Mathilde,
koningin sinds 2013

Het algemeen nut van de Brailleliga werd duidelijk erkend, en de organisatie wierp zich almaar meer op als referentie in de begeleiding van personen met een visuele handicap. Toch waren in de jaren 50 de overheidssubsidies slechts goed voor amper 5 % van het budget van de vzw. Financiële steun uit de private sector bleef dan ook onmisbaar. Die steun nam uiteenlopende vormen aan: schenkingen, lidgeld, gala-avonden, tombola's, verkopen voor het goede doel, inzamelingen enz. Vrijwilligers boden ook een reeks voorwerpen te koop aan, zoals potloden in de vorm van een kleine witte stok, postkaarten met werken van Cécile Douard of foto's van blinde personen in een bepaalde setting (met een blindengeleidehond, op het werk, al lezend enz.). Vanaf 1951 werd een jaarlijkse Grote Tombola georganiseerd. Het evenement werd zo'n succes dat de inzamelingen geleidelijk werden afgebouwd.

In 1954 richtte de Brailleliga een nieuwe dienst op: Huishoudcursussen. Dankzij deze cursussen verkregen de blinde en slechtziende leden zelfvertrouwen en zelfstandigheid in het dagelijkse leven. Over heel het land gaven leraren en begeleiders (waarvan sommigen zelf met een visuele handicap) groepslessen en individuele lessen aan huis. Ze leerden de leden omgaan met het huishoudbudget en huishoudelijke taken uitvoeren, hoewel ook andere aspecten van het dagelijkse leven aan bod kwamen: consumentenadvies, zich leren verplaatsen met een mobiliteitsstok enz. De lessen werden gedeeltelijk gesubsidieerd door het ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur.

(1) en (2) huishoudlessen

Mobiliteit bleef een prioriteit. In 1947 kregen blinde personen in de hoofdstad dankzij de Brailleliga een gratis vervoersbewijs voor het Brusselse tramnet, dat door de liga zelf werd uitgereikt. Datzelfde jaar nam de organisatie het bestuur van het Belgische Werk van de geleidehond over. De activiteit zou een volwaardige dienst binnen de Brailleliga worden, met als naam Nationaal Werk van de blindengeleidehond. Dat jaar werden maar liefst 32 blindengeleidehonden toegekend. Dankzij de steun van de provincie Brabant beschikte de organisatie over een eigen kennel in de tuinen van het Provinciaal Instituut voor doofstomme en blinde mensen in Sint-Agatha-Berchem. Na 25 jaar trouwe dienst sloot de kennel de deuren en moest ze wijken voor een uitbreiding van de school. De afdeling voor blindengeleidehonden zet – zij het in andere vormen – ook vandaag nog haar activiteiten voort.

Gratis vervoersbewijs te verkrijgen bij de Brailleliga in 1948

36

1

2

3

De afdeling blindengeleidehonden: (1) Van 1947 ... (2) ... tot vandaag (3) Vormingssessie van de hond met zijn nieuwe baasje

Wat de hulp via werk betreft, bleven de werkplaatsen hun activiteiten rond de traditionele ambachten verderzetten, hoewel de Brailleliga vooral de nadruk ging leggen op de herinschakeling van blinde en slechtziende personen in de commerciële sector en de industrie. Daardoor ging de aandacht naar een meer divers beroepenspectrum, en niet alleen ambachten, denk maar aan stenodactylografie, telefonist of deurwaarder. Zo werden in 1947 verscheidene blinde werknemers aangeworven door de Ateliers de Construction Électriques (ACEC) in Charleroi¹⁵.

15. Henri Lemaire «Notre bilan moral 1947», De Witte Stok, n°4, april 1948, p 1.

37

Het Quatuor Ligue Braille

Microfoons en snaren

Sinds 1938 leende de bibliotheek ook opnames van literaire werken op platen uit. In 1955 lanceerde de bibliotheek het 'gesproken boek' op magneetband. Het werd meteen een succes, waarop de Brailleliga besliste om een eigen opnamestudio in te richten. Ook muziek kreeg een centrale plaats bij de Brailleliga, met de oprichting van een strijkkwartet, het Quatuor Ligue Braille. Het professionele kamermuziekgezelschap speelde in 1949 zijn eerste recital. Het gezelschap werd samengesteld in 1947 op aansturen van gewezen muzikleerkracht Gérard Borré en bestond voornamelijk uit blinde muzikanten – alleen de altviolist kon zien. Het strijkkwartet werd geleid door de (blinde) bibliothecaris van de Brailleliga. De Brailleliga bood de muzikanten een honorarium voor de repetities, die plaatsvonden in de lokalen van de organisatie. De liga stond bovendien in voor de promotie van het gezelschap. In de jaren 50 en 60 was het kwartet bijzonder actief en was het geregeld te horen in uitzendingen van het Nationaal Instituut voor de Radio-oproep (NIR), de voorganger van de VRT en de RTBF. Het Quatuor Ligue Braille trok door het hele land. Het gezelschap trad op voor koningin Elisabeth bij de inhuldiging van de nieuwe lokalen van de bibliotheek in 1951. De koningin was een groot muziekliefhebster en een getalenteerd violiste. Ze nodigde de muzikanten meermaals uit voor een kamermuziekoptreden bij haar thuis in het kasteel van Stuyvenberg.

De Golden Sixties

In 1958 was de Brailleliga aanwezig op de Wereldtentoonstelling in Brussel, met een stand die de sociaal-professionele integratie van blinde personen belichtte. In 1961 werd opnieuw een grote stap gezet, met het ontstaan van de Dienst beroepsoriëntering. Er werden psychotechnische tests voorzien om te beantwoorden aan de criteria van het Rijksfonds voor de sociale reclassering van de mindervaliden, bij wet vastgelegd op 16 april 1963. In 1969 werd deze dienst aangevuld met twee opleidingscentra voor telefonisten en typisten, en een tewerkstellingsdienst voor pas afgestudeerde studenten. Bovendien werd een nieuwe afdeling opgezet om blinde en slechtziende werknemers moderne en efficiënte hulpmiddelen te kunnen bieden voor de uitoefening van hun job. Tot slot kreeg een onderzoeks- en documentatiecentrum de opdracht om een bibliografische databank bij te houden en psychologisch, ergologisch en sociologisch onderzoek te verrichten naar de visuele handicap.

(1) (2) Tewerkstellingsdiensten
(3) Opleiding tot telefonist

DE JAREN 70: DE CRISIS IS IN HET LAND!

In de jaren 70 hield een economische crisis het land in haar greep, en ook de Brailleliga ontsnapte daar niet aan. In de vroege jaren 70, meer bepaald in 1973, dekten overheidssubsidies ongeveer 50 % van de uitgaven van de Brailleliga. In 1977 daalde dit cijfer naar 40 %, en die daling zette zich in de jaren die volgden voort. Tegenwoordig dekt de steun nog slechts 20 % van de uitgaven. Zo is meteen duidelijk in welke mate de organisatie nog is aangewezen op de gulheid van privéschenkers. Om de uitgaven te rationaliseren werd een onderzoeks- en coördinatiecomité ingesteld. Elke dienst werd gevraagd om de eigen begroting te herzien en die zo veel mogelijk af te stemmen op de reële behoeften.

1

2

3

Het audioboek: van de grammofoon tot de DAISY-speler

(1) Plaat rond 1940

(2) Magneetband in de jaren 50: de mageetband werd gelezen op een magnetofoon. De notities werden genomen op een steno-brailleschrijfmachine

(3) Magneetband voor een cassettespeler

(4) CD met DAISY-speler

4

In 1976 vond, met het oog op culturele autonomie, een splitsing plaats binnen de bibliotheek. Voortaan zou de Vlaamse Bibliotheek van de Brailleliga een onafhankelijke vzw vormen, overeenkomstig de nieuwe bepalingen van het ministerie van Cultuur van de Vlaamse Gemeenschap. Later zou de Vlaamse bibliotheek zich op juridisch vlak afsplitsen van de Brailleliga, hoewel de instelling nauw zou blijven samenwerken met de liga, eerst onder de naam Vlaamse Blindenbibliotheek, vervolgens als Vlaamse Luister- en Braillebibliotheek en vandaag als Luisterpuntbibliotheek. De Franstalige bibliotheek bleef voortbestaan en zette haar uitbreiding voort, gesterkt door het verbluffende succes van de lancering in 1975 van audioboeken op cassetteband. Hoewel brailleboeken gelezen bleven worden, nam het lezersbestand van gesproken boeken onafgebroken toe. Als antwoord op die toenemende vraag kocht de Brailleliga in 1983 vier professionele opnamecabines aan, om de opnamecapaciteit en productie van audioboeken op cassette te vergroten. Daarnaast konden vanaf toen ook boeken in grootletterdruk ontleend worden door slechtziende lezers. Alle ontleningen zijn gratis.

Opnamestudio in de Brailleliga

- (1) Opnamecabine in 1960**
- (2) Inhuldiging nieuwe studio in 1983**
- (3) Productie van boeken op cassette**
- (4) Hedendaagse opnamecabine**

DE JAREN 80 EN 90: INNOVATIE EN RENOVATIE

Begin jaren 80 raakte de Brailleliga in de ban van innovatie: nieuwe diensten zagen het levenslicht, en de organisatie en haar gebouwen ondergingen een grondige modernisering.

BrailleTech:
jaarlijkse
hulpmiddelenbeurs

De organisatie volgde de nieuwe technologische ontwikkelingen op de voet en dat bood nieuwe perspectieven. 1985 was het jaar van de informatisering om de instelling op een moderne en dynamische manier te beheren. In 1987 kreeg de Dienst technische hulpmiddelen vorm. De dienst bood eenvoudige hulpmiddelen aan, maar ook gesofisticeerdere technische middelen, net als spellen geschikt voor blinde personen. De technologische vooruitgang leidde in 2000 tot een eerste jaarlijkse beurs voor hulpmiddelen met als naam BrailleTech. Op de beurs kunnen de beschikbare hulpmiddelen op de markt ontdekt en getest worden.

Nieuwe diensten

In 1982 werd een Documentatiedienst over visuele handicaps op het getouw gezet. Onder de leiding van de medewerkers van de Culturele dienst kreeg het Documentatiecentrum de naam Leeszaal mee, als plaats waar studenten en professionals in de sector werken en documenten kunnen raadplegen en ontlenen. De Leeszaal biedt daarnaast nog een dienst voor audiodocumentatie, in de meest uiteenlopende vakgebieden, bestemd voor blinde en slechtziende personen. In 1989 werd de Leeszaal een nieuwe dimensie aangemeten met een onderzoekscel. Het Onderzoekscentrum voor de culturele aspecten van het gezichtsvermogen kreeg als voornaamste opdracht de uitgave van een hoogwaardig cultureel-wetenschappelijk tijdschrift. Het driemaandelijkse blad VOIR (Voir barré) zou van 1990 tot 2011 in het Frans verschijnen.

Vormingen gegeven door de Dienst begeleiding en hulp in het dagelijkse leven:

- (1) Verplaatsingstechnieken**
- (2) Kookles**
- (3) Zich voorbereiden op de komst van een baby**

In 1988 startte de Brailleliga met de Begeleidingsdienst. Deze dienst heeft als doel advies en begeleiding te bieden aan blinde en slechtziende personen, met het oog op een herwonnen en/of toegenomen zelfstandigheid in de verschillende aspecten van het dagelijkse leven. Personen met een visuele handicap konden voortaan bij de dienst terecht voor advies over aanpassingen in de woning, administratie, het huishouden, winkelen of koken. De dienst organiseert onder meer opleidingen rond verplaatsingstechnieken met een mobiliteitsstok, dactylolessen, braillelessen en cursussen handschrift met behulp van een handschriftgeleider. De dienst begeleidt daarnaast nog blinde of slechtziende jonge ouders en houdt geregeld sensibiliseringssessies rond de visuele handicap voor de kennissen en naasten, organisaties of bedrijven.

Dankzij de inkomsten van de tombola kon in 1990 de eerste BrailleClub de deuren openen. De BrailleClubs werden vanaf 1995 gesponsord door Citroën Belux. In verscheidene steden in het land kwamen blinde en slechthziende personen samen voor creatieve activiteiten, zoals breien, schilderen, boetseren, gezelschapsspelen, bloemschikken, koken. De BrailleClubs organiseerden daarnaast nog uitstappen en animaties voor de leden. Aanvankelijk werden de activiteiten van de BrailleClubs, de animaties en uitstappen voor alle blinde en slechthziende personen (ook voor niet-leden van een BrailleClub), bezoeken aan musea en de voorzieningen van de Brailleliga, georganiseerd door verschillende diensten. In 1996 werd een nieuwe afdeling in het leven geroepen voor de organisatie van alle culturele activiteiten: de Dienst voor culturele animatie, die we tegenwoordig kennen als de Dienst vrijetijdsbesteding.

BrailleClubs: (1) Creatieve activiteiten (2) Uitstappen (3) Rondleiding op maat in de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België

Die zou nauw blijven samenwerken met de Culturele dienst, die instond voor het beheer van de bibliotheek, de spelothek, de leeszaal en het onderzoekscentrum. In 1996 werd ook het Vogelmuseum ondergebracht in de Brusselse zetel van de Brailleliga. Blinde personen konden er hun gevederde vrienden ontdekken aan de hand van modellen in balsahout en geluidsopnames. Die uiteenlopende culturele en vrijetijdsactiviteiten dienden uiteenlopende en belangrijke doelen: het isolement doorbreken, de mensen aansporen om buiten te komen, de wereld ontdekken en kennismaken met anderen, de verbeelding prikkelen en talent stimuleren vanuit een gezonde wedijver, sociaal contact in de hand werken en ervaringen uitwisselen.

In 1992 kreeg de Dienst voor arbeidsbemiddeling nieuwe taken toebedeeld en werd de dienst omgedoopt tot Centrum voor Beroepsopleiding (CBO). De activiteiten waren niet langer uitsluitend bestemd voor de stagiairs van het CBO, maar voortaan ook toegankelijk voor alle blinde en slechtziende personen op zoek naar werk. In 1999 werd de werkplaats geherstructureerd tot Onderneming voor Aangepast Werk (OAW), zoals vereist door de wetgeving. Postreclame vormde er de hoofdmoot van de activiteiten, naast stoelenmatten, manden vlechten en het vernieuwen van de zitting van stoelen.

Het atelier in 1980:

(1) Stoelenmakerij (2) Postreclame

Tewerkstellingsdienst: begeleiding bij de zoektocht naar werk

In het licht van wijzigende wettelijke bepalingen, voorwaarden van subsidiërende overheden en de toenemende concurrentie binnen de sociale economie, besloot de Brailleliga begin jaren 2000 om het beheer van de OAW aan een gespecialiseerde organisatie toe te vertrouwen.

1

(1) De oude voorgevel van de lokalen van de Brailleliga in de Engelandstraat 57 (Foto genomen tijdens het bezoek van koningin Fabiola in 1970) (2) Het gebouw in haar huidige staat

2

Uitbreiding en renovatie

In 1989 besloot de Brailleliga om haar zetel in de Engelandstraat uit te breiden en grondig te renoveren. Daarbij moest het gebouw perfect toegankelijk blijven voor personen met een visuele handicap. De ingrijpende werken werden mogelijk gemaakt door specifieke legaten met dit doel voor ogen. De werken werden opgedeeld in twee fasen, een eerste fase van 1989 tot 1990, een tweede fase van 1998 tot 2000. Het nieuwe complex tussen de Engelandstraat en de Hollandstraat bood onderdak aan de verschillende diensten, de bibliotheek en de werkplaats.

3

4

**(3) Het mobiliteitsparcours
(4) Het BrailleMuseum**

Op het platte dak dat het gebouw in de Engelandstraat met dat in de Hollandstraat verbindt, werd in 1994 een schitterend mobiliteitsparcours ingehuldigd waar leden zich met een mobiliteitsstok en blindengeleidehond konden leren verplaatsen. Ook het boegbeeld van de organisatie, Louis Braille, werd niet vergeten. In 2009 werd de Brailleuruimte ingehuldigd als BrailleMuseum. Het publiek – blind of ziend – kan er aan de hand van voorwerpen en didactische panelen de geschiedenis van het braille-alfabet en de schrijftechnieken voor blinde personen ontdekken. De belangrijke ontwikkelingen uit deze periode werden uitgevoerd onder het voorzitterschap van Jean-Paul Herbecq. Hij was de eerste blinde jurist die afstudeerde aan een Belgische universiteit. Daarnaast was hij gedurende 25 jaar voorzitter van de Brailleliga, de langste termijn in de geschiedenis van de vereniging.

Nieuwe technologieën ter beschikking voor iedereen

2001-2020: TECHNOLOGISCHE VOORUITGANG EN VERGRIJZING

Met nieuwe technologie op weg naar autonomie

De eerste 20 jaar van de 21e eeuw werden gekenmerkt door een ongeziene ontwikkeling van nieuwe informatie- en communicatietechnologie. Dat was ook de Brailleliga niet ontgaan, waarop de organisatie in 2002 haar website een volledig nieuwe look gaf (de eerste site dateerde van 1998). De webstek was voortaan ook rechtstreeks toegankelijk voor blinde en slechtziende internetgebruikers. De nieuwe technologieën werden ook in de bibliotheek aangewend. Zo werd in 2005 gestart met de digitalisering van audioboeken. De analoge opnames werden omgezet naar het DAISY-formaat (Digital Accessible Information System). Dat bood heel wat voordelen ten opzichte van eenvoudige audiobestanden op cd: de navigatie door de structuur van het boek, de keuze van de leessnelheid zonder stemvervorming, bladwijzers, het boek kunnen hervatten vanaf de laatst gekende positie enz. In 2014 ging de Bibliotheek online. Zo kon de catalogus via de website van de Brailleliga geconsulteerd worden en konden de boeken meteen gedownload worden. Sinds 2017 is het bovendien mogelijk om de boeken in het digitale braille te downloaden.

De liga wilde eveneens de digitale kloof dichten die ontstaat hetzij door de visuele handicap, hetzij door de leeftijd. Daarvoor werd in 2015 de digitale openbare ruimte EPN (Espace Public Numérique) geopend, een ruimte op maat van personen met een visuele handicap. Blinde en slechtziende personen van alle leeftijden kunnen er vandaag terecht om, in een aangename omgeving, vertrouwd te raken met de onlinebibliotheek, boeken te downloaden en nieuwe leeshulpmiddelen zoals tablets, smartphones en andere e-readers te leren kennen.

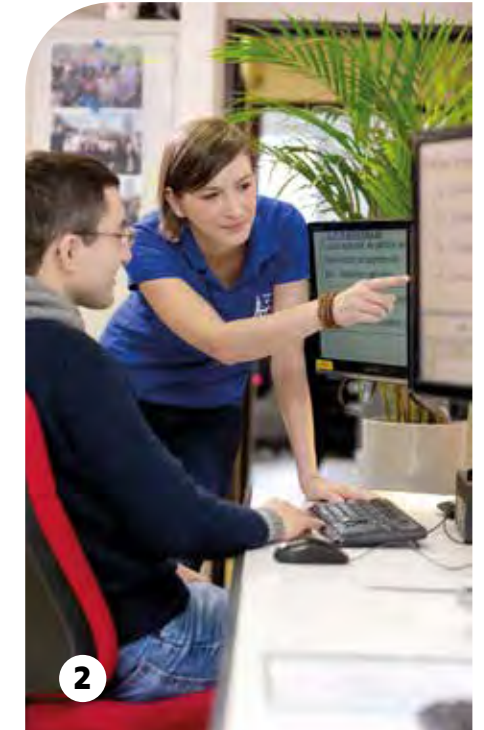
De bibliotheek: aangepaste boeken in braille, grootletterdruk en DAISY-formaat

Die nieuwe hulpmiddelen maken dankzij hun toegankelijkheidsfuncties heel wat diensten beschikbaar voor personen met een visuele handicap, in het dagelijkse leven, maar ook op school of op het werk. Ze nemen dan ook een almaar grotere plaats in op BrailleTech, de jaarlijkse hulpmiddelenbeurs. De Gespecialiseerde opleidings-, begeleidings- en bemiddelingsdienst (GOB) en de Informatiedienst voor Technische aanpassingen (IDTA) van de Brailleliga besteden in hun opleidingsprogramma's eveneens aandacht aan het gebruik van deze toestellen.

(1) Een computer uitgerust met een brailleleesregel die de tekens op het scherm weergeeft in braille en de mogelijkheid biedt de spelling te controleren
(2) Cursus informatica in het opleidingscentrum

De vergrijzing van de bevolking

Rond 2005 bereikte de babyboomgeneratie – de personen geboren kort na de oorlog – stilaan de pensioenleeftijd. Het grote aantal senioren en de toenemende levensverwachting had een aanzienlijke impact op de economie. Denk maar aan de betaling van de pensioenen. Daarnaast nam ook het aantal personen met een leeftijdsgebonden visuele handicap sterk toe. Dit bracht een constante toename van het aantal aanvragen bij de Brailleliga met zich mee. Die trend zet zich nog steeds voort, waardoor vandaag meer dan de helft van de leden 65 jaar of ouder is. Een grootschalig onderzoek gaf in 2017 aan dat er tegen 2050 wereldwijd drie keer meer blinde en slechtziende personen zullen zijn. Hoewel lage-inkomenslanden volgens het onderzoek het hardst getroffen zouden worden, zullen ook rijkere landen als België niet gespaard blijven. Nu al zijn ouderdomsaandoeningen (cataract, leeftijdsgebonden maculadegeneratie, glaucoom enz.) in onze contreien de voornaamste oorzaken van slechtziendheid en blindheid.¹⁶

16. BOURNE, RUPERT A., et al., "Magnitude, temporal trends, and projections of the global prevalence of blindness and distance and near vision impairment: a systematic review and meta-analysis", in The Lancet Global Health, vol. 5, nr. 9, september 2017, blz. e888 – e897. Zie samenvatting in De Witte Stok, nr. 4, 2017, blz. 11-17.

Bovendien kunnen personen bij wie de handicap zich voordoet na de leeftijd van 65 jaar volgens de Belgische Sociale Zekerheid geen aanspraak meer maken op bepaalde steunmaatregelen voorzien door de overheid. Hierbij denken we bijvoorbeeld aan de aankoop van een witte stok, een beeldschermloep of een ander gespecialiseerd hulpmiddel dat hen het dagelijkse leven gemakkelijker zou maken. De Brailleliga stelt deze flagrante vorm van discriminatie aan de kaak en dringt er bij politici op aan oplossingen te zoeken.

**Zelfstandigheid
heroveren
ondanks een
leeftijdsgebonden
visuele handicap**

Kinderen en jongeren

De vergrijzing weerhoudt de Brailleliga er echter niet van zich ook over kinderen en jongeren te ontfermen. Zo lanceerde de organisatie in 2003 de BrailleDay, een jaarlijks evenement dat blinde en slechtziende kinderen uit het gespecialiseerd onderwijs samenbrengt voor een dag vol activiteiten en ontdekkingen die hen altijd zullen bijblijven. Geregeld worden ook kampen en uitstappen georganiseerd, in Brussel, naar zee of in de Ardennen. Zo leren de kinderen tijdens een zelfstandigheidskamp in Oostende op een leuke manier meer op eigen benen te staan. Er worden ook andere activiteiten georganiseerd voor verschillende leeftijdsgroepen: een dagje op de boerderij, een knutselworkshop, een sportdag of een Halloweenactiviteit. Adolescenten kunnen zich op de Sensatiedag dan weer volop uitleven en met een gezonde portie humor de eigen grenzen verleggen, bijvoorbeeld op een avonturenparcours tussen de bomen of een razendsnelle autorit op het racecircuit van Spa-Francorchamps!

In 2011 voerde de Brailleliga haar steun voor studenten bovendien op. Zo steunt het opgedragen fonds Hubert Ouvry, leerlingen met een visuele handicap in het (gewone en gespecialiseerde) basisonderwijs en het gespecialiseerde secundair onderwijs met een beurs die door de Brailleliga wordt toegekend. Leerlingen en studenten in het secundair, hoger en universitair onderwijs kunnen aanvullende financiële steun van de Brailleliga krijgen bovenop de subsidie die door de Nationale Loterij wordt toegekend.

- (1) BrailleDay: toffe ontmoeting in het Boudewijn Seapark in Brugge**
- (2) Zelfstandigheidskamp aan zee**
- (3) Muurklimmen tijdens het sportkamp**
- (4) Sensationele dag: initiatie diepzeeduiken**

De rechten van personen met een handicap verdedigen

Sinds haar oprichting verdedigt de Brailleliga bij de overheden onafgebroken de rechten van personen met een visuele handicap. Die belangenbehartiging leidde bijvoorbeeld in 2006 tot de versoepeling van de wet die de voorwaarden voor de toekenning van een witte stok vastlegde. Tot dan was de witte stok uitsluitend bestemd voor blinde personen. Sinds 2006 hebben nu ook ernstig slechtziende personen het recht om gebruik te maken van een witte stok.

Om de rechten van blinde en slechtziende personen te verdedigen is de Brailleliga eveneens betrokken bij heel wat projecten, denkgroepen en adviesraden op verschillende bestuursniveaus (lokaal, gewestelijk, gemeenschappelijk, federaal of Europees). Vandaag is de Brailleliga actief binnen 29 advies- en beleidsinstanties, waaronder de adviesraden voor personen met een handicap in verschillende gemeenten, de Brusselse Adviesraad voor Personen met een Handicap, het gespecialiseerde luik visuele handicap bij het Waalse agentschap AViQ dat waakt over de levenskwaliteit, de Brusselse Adviesraad Welzijn van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), Niets Over Ons Zonder Ons (NOOZO), de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap (NHRPH), het Belgian Disability Forum (BDF) en de European Blind Union (EBU).

De eisen voor personen met een visuele handicap steunen sinds enkele jaren op het Verdrag van de Verenigde Naties inzake de rechten van personen met een handicap. Dat verdrag werd op 13 december 2006 ondertekend en in juli 2009 in België geratificeerd. Eenmaal de principes van het verdrag in de Belgische wetgeving zijn opgenomen, moeten ze leiden tot een inclusievere samenleving die meer respect toont voor personen met een handicap. Die invoering vergt echter tijd, inspanningen en ook een onafgebroken waakzaamheid van het maatschappelijk middenveld.

**Verdrag van de
Verenigde Naties
inzake de rechten
van personen met
een handicap**

Universitaire samenwerking en wetenschappelijk onderzoek

Horus is een van de oudste Egyptische goden. Het rechteroog van de valkengod is de zon, het linkeroog de maan. Sinds 2003 draagt het centrum voor functionele revalidatie van de Brailleliga de naam HORUS. Het werd opgericht in samenwerking met het universitair ziekenhuis Brugmann en het universitair kinderziekenhuis Koningin Fabiola. Het revalidatiecentrum wordt erkend door Iriscare¹⁷ en is het enige in zijn soort in het Brusselse gewest. Dankzij het werk van een multidisciplinair team, met gespecialiseerde medewerkers van de Brailleliga en het Brugmann-ziekenhuis, kan HORUS patiënten met visuele problemen helpen om zo zelfstandig mogelijk door het leven te gaan, in elk aspect van het dagelijkse leven (lezen, schrijven, administratie, psychomotoriek, oriëntatie en mobiliteit, ...).

17. De parastatale werd in 2018 opgericht op Brussels gewestniveau na de overdracht van bevoegdheden in het kader van de zesde staatshervorming. Tot dan werd het functionele revalidatiecentrum erkend door het Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (RIZIV).

Stichting voor de blinden: prijsuitreiking aan jonge onderzoekers door Michel Magis, directeur van de Brailleliga

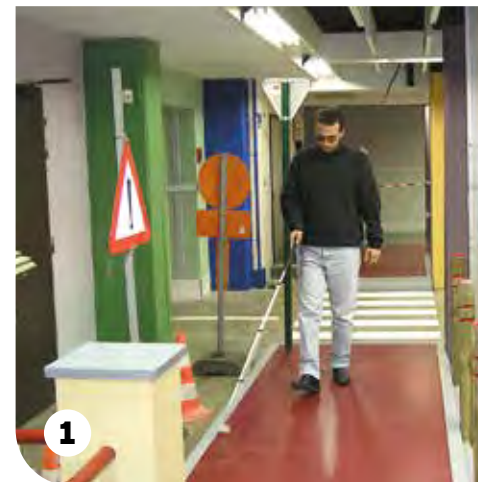
In 2005 riep de Brailleliga de Stichting voor de blinden in het leven, waarvan het openbaar nut sinds 2006 wordt erkend. De stichting moet de activiteiten van de Brailleliga ten gunste van blinde en slechtziende personen steunen, wetenschappelijk oogheelkundig onderzoek stimuleren via het Fonds voor Research in Oftalmologie (FRO) en informatie- en preventiecampagnes uitwerken. Met dat doel voor ogen kan de stichting rekenen op een wetenschappelijk comité met vertegenwoordigers uit de zeven universiteiten en negen oogheelkundige centra in België. De Stichting voor de blinden reikt ook elk jaar prijzen uit aan jonge onderzoekers. In 2018 werden, na een reorganisatie van de hulp die door het FRO wordt geboden, middelen samengebracht om vanaf 2020 de klinische onderzoeksprojecten te steunen.

Nieuwe ruimten

Om tegemoet te komen aan de uiteenlopende behoeften werden tussen 2000 en 2010 verscheidene nieuwe ruimten ingericht op de hoofdzetel van de Brailleliga. In 2007 werd onder meer het Mobi-Lokaal geopend op het gelijkvloers, voor het aanleren van verplaatsingstechnieken en het africhten van blindengeleidehonden. Het opleidingslokaal staat vol hindernissen die blinde en slechtziende personen en hun geleidehonden op hun weg kunnen tegenkomen, zoals gevaarlijke kruispunten, bushaltes, mobiele werven enz. Een van de grote troeven van dit parcours is dat het erg uitgebreid, overdekt en aanpasbaar is. In 2015 opende het Lichtlabo de deuren. Slechtziende personen kunnen er terecht voor advies op maat, om de verlichting in huis te optimaliseren en een geschiktere leefomgeving te creëren. Na enkele tests krijgen ze aanbevelingen over verlichting en contrasten in functie van hun behoeften en hun visuele handicap.

Het BrailleMuseum werd in 2016 door de Brusselse Museumraad erkend en opgenomen in een netwerk van bijna 100 federale, gemeenschaps-, gemeentelijke en privé-musea. In een nieuwe zaal van het museum werd ook een aanraakparcours uitgewerkt in het teken van de Belgische geschiedenis, met dank aan het Museum BELvue.

In 2018 werden twee bijkomende ruimten geopend ter aanvulling van het dienstenaanbod. De SnoezelBraille staat in het teken van psychomotoriek en het snoezelen, dat de tastzin prikkelt in een ontspannen omgeving. BrailleMedia is dan weer een ruimte ingericht voor de vertoning van films met audiodescriptie en moet de bioscoopervaring toegankelijk maken voor personen met een visuele handicap.

(1) Mobi-lokaal (2) Lichtlabo (3) BrailleMedia

Tezelfdertijd blijft de Brailleliga trouw aan haar wens om haar diensten zo dicht mogelijk bij de woonplaats van haar leden aan te bieden. Eind 2019 telt de organisatie 12 regiohuizen: in Antwerpen, Ath, Brussel (hoofdzetel), Charleroi, Geel, Gent, Hasselt, Jambes (Namen), Kortrijk, Leuven, Libramont en Luik.

Onze onmisbare vrijwilligers:

(1) Begeleider (2) Administratieve taken

(3) Sensibiliseringsacties en informatiesessies voor het grote publiek

Als kranige honderdjarige kan de Brailleliga vandaag steunen op het engagement en de inzet van 130 medewerkers en 600 vrijwilligers. Dankzij de bijdragen van talloze schenkers en subsidiërende overheden kan de Brailleliga gratis hulp bieden aan meer dan 15.500 personen met een visuele handicap en hen zo helpen om zelfstandiger door het leven te gaan. De vergrijzing van de bevolking, de toenemende kansarmoede, het veelvoud aan maatschappelijke, psychologische en medische problemen en de administratieve complexiteit maken het werk van de diensten op het terrein er almaar moeilijker op. Ongeacht die vele uitdagingen blijft de Brailleliga trouw aan de ambitie van haar oprichtsters en streeft de organisatie in alle neutraliteit en nog altijd even enthousiast haar missie na om blinde en slechtziende personen in het hele land te helpen.

VOORNAAMSTE BRONNEN

ARCHIEVEN

Archief van het Koninklijk Paleis

- Archief van het secretariaat van koningin Elisabeth, dos. L 5: Subsidies, 1926-1955 (1 dossiermap).
- Archief van koningin Fabiola, dos. 487: Ligue Braille, 1965 - 1987 (1 dossiermap).
- Kabinet van de Koning, correspondentie, dos. I.G. 47-VI: Ligue Braille et Maison des Aveugles, 1938-1993 (1 dossiermap).

Gemeentearchief Sint-Gillis

- Politiearchief (reeks met betrekking tot de gemeentelijke kringen en genootschappen), dos. 160-161: Ligue Braille et Maison des Aveugles, -1929-1968 (2 dossiermappen).

Archief van de Brailleliga

- Activiteitenverslagen, 1934-2018.

PUBLICATIES

- Aperçu sur les activités de la Ligue Braille a.s.b.l., Brussel, Brailleliga, 1963.
- La Canne Blanche / De Witte Stok, Brussel, Brailleliga, 1934-2019
- DOUARD Cécile, Historique de la Ligue Braille, Brussel, Ch. Bulens, 1932.
- HERBECQ-HARDY Françoise, Note historique concernant la Ligue Braille, Institution nationale pour le bien des aveugles et des handicapés de la vue, Brussel, Brailleliga, 1989.
- HERBECQ Hélène, La Ligue Braille - Le Comité européen. Action en faveur des aveugles, Louvain-la-Neuve, onuitgegeven verhandeling, UCL, 1990.
- LIESEN Bruno, Six points de lumière. Enquête autour de Louis Braille, Brussel, Memogrames; Brailleliga, 2008.
- SCAILLET Thierry, La Société royale de philanthropie. Histoire d'une institution au service des aveugles et des démunis, Brussel, Société royale de philanthropie, 2011.
- SCHOLLER Heinrich, Enzyklopädie des Blinden- und Sehbehinderten-wesens, Heidelberg, C.F. Müller, 1990, blz. 66-68 (art. Belgien, grotendeels in het teken van de geschiedenis van de Brailleliga).
- VERCHEVAL-VERVOORT Jeanne, Cécile Douard, un regard retrouvé (1866-1941), peintre, sculpteure, musicienne, écrivaine, La Louvière, uitg. L'Image et l'Écrit ; Brussel, PAC, 2014.

Dit boek, uitgegeven door de Brailleliga ter gelegenheid van haar 100ste verjaardag, houdt rekening met de richtlijnen omtrent de leesbaarheidsrichtlijnen van documenten uitgegeven door de European Blind Union (EBU). Deze hebben als doel de teksten toegankelijk te maken voor personen met een visuele handicap. De brochure is op eenvoudige vraag verkrijgbaar in audioversie en in braille: Brailleliga, tel. 02/533 32 11, email: 100jaar@braille.be.

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:
Michel Magis Engelandstraat 57, 1060 Brussel.

REDACTIE: Bruno Liesen.

COÖRDINATIE: Catherine Claeys.

NEDERLANDSE VERTALING:
ISO Translation & Publishing, met de
medewerking van Charlotte Santens,
Marleen Servaes en Eddy De Landtsheer.

FOTO'S: Archieven van de Brailleliga, Belga,
Société royale de philanthropie,
Jean-Michel Byl, Pascale Sury, Ine Van Coillie.
Sébastien Van Mallegem.

OPMAAK: Secondfloor.

DRUK : Daddy Kate.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze
uitgave mag worden verveelvoudigd, vertaald
of aangepast in enige vorm of op enige wijze
zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.

© Brailleliga vzw, 2020.

Wettelijk depot: D/2020/11.472/2

ISBN: 978-2-9600042-7-4

DE VOORZITSTERS EN VOORZITTERS VAN DE BRAILLELIGA

Élisa MICHIELS	1920-1926
Cécile DOUARD	1926-1937
Henri KLEEFELT	1937-1940
Gérard BORRÉ	1940-1957
Achille DYCKMANS	1957-1976
Jean-Paul HERBECQ	1976-2002
Marc GIBOUX	2002-2011
Thierry VAN BOXMEER	2011-2014
Michel BERLO	sinds 2014